SÖZLER

Konfüçyüs

Tercüme
Birdal Akar

Konfüçyüs, M.Ö. VI. yüzyılda Çin'in kuzeyinde, Lu şehrinde yaşamış büyük bir Çin bilginidir. Asıl adı Kong'dur ve tilmizleri tarafından *Kong-Fu-Zi*, yani *Büyük Efendi Kong* unvanıyla anılmış, bütün dünyada bu unvanla tanınmıştır. Yaşadığı tarihler kesin olmamakla birlikte 551-479 olarak kabul edilir ve Muharip Devletler Çağı'na denk gelir. Bu vesileyle antik Çin tarihinin siyasî bakımdan en buhranlı yıllarını birebir müşahede etmiştir. Asaletten gelen itibarını yitirmiş bir aileye mensup olmasına rağmen kendine has fikirleri ve siyasî dehası sayesinde çabucak yükselmiş, Lu şehrinin önde gelen devlet adamlarından biri olmuş, ama doğruları çekinmeden dile getirmesi nedeniyle bu mevkide çok fazla kalamamıştır. Siyasete duyduğu alakanın tabiî bir sonucu olarak, düşündüğü ve konuştuğu meseleler çoğunlukla derebeylikler arasındaki çatışmalar, Çin ilinin eski ihtişamına duyulan özlem ve ahlâklı insanın vasıfları olmuştur. Siyasetten uzaklaştıktan sonra bütün vaktini öğrencilerine ve öğretisine adayan Konfüçyüs, berrak ve hayli tesirli düşünceleriyle eski Çin'in en büyük mütefekkirlerinden biri hâline gelmiş ve Çin ulusu tarafından tarih boyunca büyük hürmetle anılmıştır.

İçindekiler

Mütercimin Takdimi / 9

•

Sözler

I
Öğrenmeye Dair/19

•

II
Hükümdarlık Üzerine/24

•

III
Sekiz Dansçı/ 29

•

IV
İyiliğe Komşu Olmak/ 36

•

V
Gong Ye Çang ve Asil Adamın Vasıfları/40

•

VI
Bir Yong Vardı/ 47

•

VII
Anlatmak Üzerine/54

•

VIII
Tai Bo - Büyük Amca/ 62

•

IX
Efendi nadiren…/67

•

X
Efendi Baba Ocağında/75

•

XII
İlk Öğrenciler Üzerine/81

•

XII
Yan Yuan Soruyor/ 91

•

XIII
Zi Lu Soruyor/ 99

•

XIV
Hsian Vuen Soruyor/ 108

•

XV
Ling Gong Soruyor/ 119

•

XVI
Ji Ailesi'ne Dair/ 127

•

XVII
Yang Huo'nun Talebi/ 134

•

XVIII
Vuei Derebeyi Üzerine/ 142

•

IXX
Zi Zhang/147

•

XX
Yao Yue/153

Mütercimin Takdimi

Doğu, gönlün, aşkın, hayâlin vatanıdır.
Cemil Meriç

Konfüçyüs kadim Çin'in muallim-i evveliydi ve Batı dünyası, Doğu dünyasının pek çok kıymeti gibi onun öğretisiyle de misyoner faaliyetler yoluyla tanıştı. XVII. yüzyılda Cizvit rahipleri Çin'e gittiklerinde ülkenin her şehrinde, her köyünde, her sokağında Konfüçyüs'ün tesirini görünce hayrete düşmüş, onun büyük öğretisini incelediklerindeyse bu hayret yerini büyük bir hayranlığa bırakmıştı. Uzakdoğu bilgeliğiyle bu ilk karşılaşma, çok geçmeden başta İngiltere olmak üzere bütün Avrupa'nın aristokrasi hayatını derinden etkileyecekti. Bundan sonra Avrupa milletleri sırf düşünce ve edebiyat zevklerini değil, aynı zamanda içecek kültürünü, ev döşemesini ve hatta tuvalet eşyasını bile Çin medeniyetinden ilham alan bir tarzda yeni baştan şekillendirecekti. Elbette bu ilham Konfüçyüsçü geleneğin incelikli bir devşirmesiydi, çünkü Çin tarihinin neredeyse her döneminde, halkın günlük hayatını ve uhrevî tasavvurunu şekillendiren başlıca saik Konfüçyüs'ün düşünceleri olmuştur.

Doğum adı *Kong Hsiu* olan büyük öğretmen, öğrencileri ve takipçileri tarafından "Kong-Büyük-Efendi" anlamına gelen "Kong-Fu-Zi" adıyla anılmıştır. Cizvitler bu adı Latinceye uyarlayarak *Confucius* hâline getirmiş ve bütün dünyaya bu adla tanıtmışlardır. Misyoner rahip Philippe Couplet'nin Kong-Zi'yi anlatmak için –Kral XIV. Luis'ye ithafla– yazdığı, daha doğrusu Konfüçyüs literatüründen derleyerek bir giriş yazısıyla neşrettiği kitabın ismi *Confucius Sinarum Philosophus*, yani *Çinlilerin Filozofu Kon-fu-çius*'tu. Elinizde tuttuğunuz *Lun-yu*'nun, yani Konfüçyüs'ün öğrencileri ve başkalarına söylediklerinden derlenip kayda geçirilmiş olan Sözler'in Avrupa'ya ilk intikali de Couplet'nin bu derlemesiyle olmuştur. Kitaba yazdığı giriş yazısında Couplet, Konfüçyüs'ün büyük mirasından "felsefî temellendirmelerden ve mukaddes vahiyden büsbütün mahrum olmasına rağmen hayli sağlam bir üslupla ve hiç zorlanmadan ortaya koyulmuş bir öğreti" diye bahseder.

Couplet elbette haklıdır. Konfüçyüs'ün öğretisi felsefî temellendirmelerden mahrumdu, ama aklı insanın en üstün vasfı olarak merkeze alıyordu. Diğer felsefeler gibi İncil'in 'mukaddes ışığıyla' da aydınlanmamıştı, ama ahlâk ve hürmeti insanî iyiliğinin ilk şartı olarak tespit ediyordu. Bu bakımdan, akılla icra edilen 'öğrenme' mesleği ve ahlâkî bilinçle kazanılan 'iyilik' vasfı Konfüçyüs öğretisinin çekirdeğini meydana getirir. Çekirdeğin iki parçası karşılıklı olarak birbirlerini besler; iyilik töreye uygun davranmak için sürekli çalışmayı gerektirirken, töreye uygun davranmak da nihayet iyi insanın, yani 'asil adam'ın esas imkânını meydana getirir. Örnek vermek gerekirse, elinizdeki metnin 12.1 numaralı paragrafından söz edilebilir. Burada Konfüçyüs'ün en değerli öğrencisi Yan Hui ona iyiliğin esasını sorar ve Konfüçyüs törelerden yola çı-

karak kısa ve öz bir cevap verir. Yine aynı paragrafta, iyiliğe giden yolun 'anahtarının' dışarıda değil, insanın kendi içinde bulunabileceği vurgulanarak, Konfüçyüsçü akıl ve erdem sahibi insanın mükemmel bir izahı yapılmış ve ferdî varoluşa atfedilen ehemmiyet açıkça dile getirilmiştir. Hâliyle, Konfüçyüs öğretilerinde asla öteki dünyadan söz etmez; iyiliğin ve kötülüğün karşılığı olarak herhangi bir mükâfat veya cezadan bahis açmaz. Dahası, bu konuda katı bir materyalistten farkı yok gibidir. Öğrencilerini maneviyat ve içtimaî ilişkiler hakkında daima bu dünyadan hareketle düşünmeye sevk eder. 11.12 numaralı paragrafında öğrencisi Zi Lu'nun sorularına verdiği cevaplar –Batılı anlamda– bu 'rasyonel' tavrın en sağlam delillerinden biri sayılabilir.

Konfüçyüs, kendi mükemmel insanını 'asil adam' diye anar. Çincesi *junzi* olan bu söz, birebir tercümeyle 'asil genç efendi' anlamına gelmektedir. Ancak Konfüçyüs'ün herhangi bir aristokrasi ya da feodalizm tarafgirliğine düştüğü sanılmasın; çünkü onun mükemmel insanının, yani 'asil adam'ının asaletinin kaynağı hiçbir şekilde ailesi veya ataları değildir. Bu asaletin kaynağı 'öğrenmeye aşkla bağlı olmak', 'törelerin gereğini samimiyetle yerine getirmek' ve 'atalara, ana babaya hürmet göstermek' gibi en insanî erdemlerdir. Kişi bu erdemlere sahip olduğu zaman, artık 'Yol'u yürümeye başlamış demektir.

Yol, yani *dao*, Konfüçyüs'ün öğretilerinde merkezî önemi haiz bir mefhumdur. Daha sonra Laozi'nin okulunda (*Daoizm*) esası teşkil edecek bu mefhum, Konfüçyüs'e göre bütün tabiatın, bilhassa göktekilerin, yani bir kelimeyle 'Gök'ün işleyiş yasalarıdır. İnsan da bu nedenle kendi tabiatının bir gereği olarak Yol'da yürümeli, dünyaya Yol'dan geldiği gibi onu Yol'dan terk etmelidir. Konfüçyüs'e göre

bu insan olmanın getirdiği başlıca yükümlülüktür ve nasıl ki bir odayı kapıdan geçmeksizin terk edemiyorsak, dünyayı da Yol'u takip etmeksizin terk edemeyiz (bkz. 6.17). Elbet başka yollardan da söz edilebilir, ancak bunlar yol değil, olsa olsa birer sapaktır ve hiçbir şekilde menzile vardırmaz (bkz. 19.4). Yol dışında kalan öğretiler, yani sapaklar, insan için tehlikeden başka hiçbir anlam ifade etmez (bkz. 2.16).

Konfüçyüs öğretisinde ferdiyetçilik bariz bir öneme sahiptir, ancak bu ferdiyetçi anlayışı Laozi'nin ferdiyetçiliğiyle kıyaslamak imkânsızdır. Çünkü Konfüçyüs'ün 'iyilik' dediği şey, her şeyden önce insanın içtimaî münasebetlerde mükemmele varması anlamındadır. Dolayısıyla, öteki fertlerden bağımsız ve Laozi'ninki gibi kayıtsızlığa varan bir ferdiyetçilik Konfüçyüs'ün öğretisiyle hiçbir şekilde bağdaşmaz. İyilik, yani *ren*, birebir tercümede 'insan sevgisi' ve 'öz, çekirdek' anlamlarına gelir. Buradan anlaşılacağı üzere, *ren* bir yönüyle öteki insanlarla kurulan erdemli münasebetlerin, bir yönüyle de kendi özünde olanı açığa çıkarmanın neticesidir. Konfüçyüs'ün *ren* için yaptığı en açık izahatı 17.6 numaralı paragrafta buluruz. Buna göre *ren*, dünyanın neresinde yaşarsak yaşayalım beş esas erdemi (hürmet, alicenaplık, dürüstlük, maharet ve nezaket) yaşayışımızda göstererek varabileceğimiz bir menzildir. Nihayet burada Laozi'de olduğu gibi kayıtsız ve başka fertlerden uzak bir ahlâktan söz edilemez. Bilakis, Konfüçyüsçü ahlâkın temel unsurlarından ilki, içtimaî hayatta ortaya koyulan erdemli münasebetlerdir. Kişiyi bu erdemlere ulaştıran da Yol'dur; iyi müzik, törelerin öğrenilmesi, atalara ve ana babaya hürmet bu Yol'un esaslarından birkaçıdır.

Öğretinin, kendisini ağırlıklı biçimde gösteren bu içtimaî hassasiyetinin hem sebepleri hem de sonuçları arasında sayılabilecek bir yönü de siyasetle olan ilgisidir. Konfüçyüs'ün yaşadığı dönemde Çin ilinde siyasi birlik iyice zayıflamıştı ve ülke derebeylerinin mücadele sahasına dönmüştü. Kudretli aileler tarafından tesis edilen bu mahallî idareler kimi zaman başka bir ailenin siyasî darbesiyle, kimi zaman komşu beyliklerin taarruzu neticesinde kökünden sarsılıyor veya büsbütün ortadan kalkıyordu. Gerçi Konfüçyüs de asil bir aileden gelmekteydi, ancak onun yaşadığı dönemde ailesi itibarını çoktan yitirmişti. Babasının erken ölümü de bu menfî şartlara eklenince, Konfüçyüs kendisini iyi yetiştirmek ve mesleğini okuyarak bulmak gerektiğinin farkına çabucak varmıştır. Henüz yirmi yaşına gelmemişken, doğduğu derebeylik olan Lu'da memur olarak vazife almıştır. Daha sonra ortaya çıkan siyasî karışıklıklar neticesinde Lu'yu terk ederek Shii'ye gitmiş, Lu'da istikrar sağlanınca geri dönmüş ve bu kez adalet nâzırlığına kadar yükselmeyi başarmıştır. Ancak bu rüya birkaç yıl sürmüş, hükümdara muhalefet etmesi nedeniyle görevinden azledilmiştir. Bundan sonra, ellili yaşların başındayken bütün Çin beyliklerini dolaşır, kendisine devlet vazifesi verilsin diye girişimlerde bulunur. Ama sonuç hüsrandır. Elbette bu süreç ona siyasî tecrübe bakımından çok değerli katkılar sağlamıştır. En sonunda Lu'ya dönerek kendi okulunu kurmuş ve birçok siyaset adamı onun tecrübelerinden istifade etmek üzere kapısını çalmıştır. Bu durumda, Konfüçyüs'ün yaşadığı dönemde Çin siyasetinde epeyi tesirli olduğunu söylemek mümkündür. Hem devlet adamı olma hevesi, hem siyasî tecrübesi ve hem de kendisine fikir danışmaya gelen şahıslar, Sözler'in pek çok yerinde göze çarpmaktadır.

Yukarıda söylediklerimizden anlaşılacağı gibi, aristokrat Batı kültürünün kendisine hayat tarzı için model olarak bilhassa Konfüçyüs'ü seçmesinin sebepleri yalnızca sadelik, zarafet ve işlevsellik değildir. Konfüçyüsçülük, Laozi ve Buddha'nın yaptığı gibi düşünceyi uhrevî inançlarla temellendirme yoluna asla girmez. En azından kendi çağında, yani bir tapınak dinine dönüşmemişken böyleydi. Konfüçyüs'ün öğretisinde uhrevî olarak nitelendirilmeye müsait belki tek unsur Gök'tü; ancak Konfüçyüs'ün Gök'ten anladığının kadir-i mutlak bir tanrı değil, tabiatın mükemmel kanunları olduğu fikri neredeyse bütün Konfüçyüs uzmanlarında ortaktır. Kadim pek çok kültür gibi, o dönemin Çin kültüründe de gök cisimleri değişmezliği ve kararlılığından ötürü büyük saygı görmüştü. Hükümdarın, tıpkı eski Türklerde olduğu gibi, bizzat gök tarafından vazifelendirilmiş olması ve adına 'Gökoğlu' denmesi de bundandır.

Konfüçyüs'ün bu 'rasyonel' tavrı Batı medeniyetini bilhassa modern çağda ciddi ölçüde etkilemiş görünmektedir. Bunun yanında, bu etkiyi çok daha eskilere dayandıran yorumcular da yok değildir. John Hobson'un, *Batı Medeniyetinin Doğulu Kökenleri* başlıklı kitabında söyledikleri buna iyi bir örnektir: "Avrupa Aydınlanması ve Çin tefekkürü arasındaki bağlantı güçlü bir ortaklıktan doğar ve bu ortaklık, en nihayetinde, insan aklına duyulan güveni bütün düşüncenin merkezine almaktır. Akıl hayatî önemdeydi, çünkü 'hareketin yasalarını' keşfetmeye imkân veriyordu ve bunlarsa içtimaî, siyasal ve tabiî işleyişin bütün sahalarında belirleyiciydi."

Millet olarak aynı coğrafyada binlerce yıllık bir geçmişi paylaştığımız Çin medeniyetinin kültür değerleri, bütün kodlarıyla hâlâ Konfüçyüs literatüründe saklıdır. Kon-

füçyüs'ü okurken yalnızca bir Çinlinin bir Çinliye bakışını değil, bilgeler bilgesi bir Çinlinin bir yabancıya, bir 'vahşi'ye bakışını da okumuş oluruz. Onu okurken, Çin medeniyetinin yazılı geçmişinin Batı medeniyetinden çok daha eski olduğuna, yazılı törelerin ve yasaların Çin ilinde çok eskiden beri itibar gördüğüne, kısacası engin bir Doğu irfanının ilk ayak seslerine şahitlik ederiz. Çin mitolojisi Yunan ve Roma mitolojileri gibi derli toplu değildir; ama Konfüçyüs'ü okurken anlarız ki, bu dağınıklığın esas sebebi dünyanın neredeyse bütün mitolog ve edebiyatçılarının el ele verip o mitoloji üzerinde değil de Yunan ve Romalı muadilleri üzerinde çalışmış olmasıdır.

Konfüçyüs'ün tesiri, varlığını bugünün Çin kültür dünyasında da bütün ihtişamıyla sürdürmektedir. Hâlâ onun adına yıllık şenlikler ve bayramlar tertip edilmektedir. Öte yandan, Konfüçyüs'ün bugünün Batı kültür dünyasında da büyük bir tesiri vardır. Hristiyanlığın bütün ahlâkî değerlerini aşındırıp tüketmiş olan Batı, ihtiyaç duyduğu mistisizmi yaklaşık dört yüzyıldır Doğu dünyasından tedarik etmektedir ve ağzını dayadığı en büyük memelerden birisi Konfüçyüs'tür. İngiliz şair William Whitehead'ın daha XVIII. yüzyılda şu mısralarla dile getirdiği gibi:

Kartal kanatlarında gecenin şairi,
Çin ilinin doğu düzlüklerinde yükselen
Işığa doğru uçar el değmemiş erdemler için.
Getirip cesurca sokar Konfüçyüs ahlâkını
Britanya'nın sağır kulaklarına.

Sözler'in tercümesinde yararlandığımız birinci kaynak, büyük sinolog James Legge'in 1893 yılında Clarendon Press tarafından çift dilli basılmış *The Confucian Analects*

adlı çalışmasıdır. Legge hem tercümenin berraklığı hem de Çin edebiyatına hâkimiyetiyle bizim için ciddi anlamda yol gösterici oldu. Başvurduğumuz ikinci kaynak, Edward Slingerland tarafından hazırlanmış ve 2003'te Hackett Publishing tarafından basılmış *Analects With Selections From Traditional Commentaries* isimli kıymetli çalışmadır. Slingerland'ın her paragrafa büyük itinayla iliştirdiği açıklayıcı ve zengin notların hem metni çözümlememizde hem de dipnotlar düşmemizde büyük yardımları olmuştur. Nihayet, bu eserin hazırlanması ve yayınlanması sürecinde emeği olan bütün Ötüken ailesine, değerli dostum Kadir Yılmaz'ın şahsında şükranlarımı sunarım.

Bir milletin ruhunu anlamak tarihini okumakla değil, bilgelerine ve ozanlarına kulak vermekle imkân bulur. Konfüçyüs'ün *Sözler*'ini bir felsefe tarihçisi bakışıyla takdim ettiğimiz bu çalışmanın böyle geniş bir ufka vesile olması dileğiyle.

Birdal AKAR
Beytepe - 2017

Sözler

I
Öğrenmeye Dair

1/1 Efendi buyurdu: "Öğrenmek ve öğrendiklerini hayata geçirmek insanı doyurmaz mı? Bir dostun uzaklardan gelmesi insana neşe vermez mi? Asil adam, başkalarınca anlaşılmamaktan rahatsız olmayan kişi değilse kimdir?"

1/2 You Zi şöyle dedi: "Aileyi seven ve yaşlıya hürmet eden bir gencin ataları hakir görmesi zordur; ataları hakir görmeyen kişinin isyan etmesiyse akıl kârı değil.
Asil adam, köklerine bağlıdır. Köklerine bağlı olunca, Yol önünde apaçık belirir. Atalara ve büyüklere hürmet, iyilik için ilk şart değil midir?"

1/3 Efendi buyurdu: "Kıvrak konuşan ve samimiyetsiz gülen birinin iyi olduğunu düşünmek zordur."

1/4 Zeng Zi şöyle dedi: "Her günün sonunda kendime üç soru sorarım: Başkalarının işini yaparken vefasızlık ettim mi? Dostlarımın güvenlerini boşa çıkardım mı? Verdiğim öğütleri kendim savsakladım mı?"

1/5 Efendi buyurdu: "Bin savaş arabalı bir devleti idare ederken titiz ve dikkatli ol, verdiğin sözleri tut, tutumlu harcama yap ve halkı sev. Emrinde olanlara doğru zamanda doğru vazifeler ver."

1/6 Efendi buyurdu: "Asil adam, ana babasına hizmette ve yaşlılara hürmette kusursuz; ağırbaşlı ve dürüst, iyiliğe yakışır hareket edendir. Özünde taşıdığı iyilikten ötürü samimidir. Bütün bunları yaptıktan sonra yine takati kalmışsa, o zaman şiir ve sanatlarla alakadar olur."

1/7 Zi Hsia dedi: "Değerli kişilere değerine yakışır biçimde davranmak istiyorsan ana babaya hürmette en iyilerden ol, bütün varlığını efendinin hizmetine ver; dostlarınla münasebette ve konuştuğun sözlerde doğruluktan ayrılma. Bütün bunları yapmana rağmen biri çıkıp da senin bilge[1] olmadığını söylerse, bilge olduğuna ben şahitlik edeceğim."

1/8 Efendi buyurdu: "Asil adamda ağırbaşlılık olmazsa, etrafındakilerde huşu hissi uyandıramaz. Eğer bilge olamamışsa, karakterini sağlam bir zemine koyamamış demektir. Hâlbuki onun en önemli bulduğu iki şey sadakat ve vefadır; kendisi kadar ahlâklı olmayanı dost bellemez. Bir hatasının farkına varırsa, onu düzeltmekten hiç çekincesi olmaz."

---

[1] Burada "bilge olmak" biçiminde tercüme ettiğimiz *shie* fiili "öğrenmek" anlamındadır; fakat Konfüçyüs öğretisinde bunun anlamı yalnızca ilimler ve terbiye değil, insanın hayatı boyunca ihtiyaç duyacağı her şeyi bir tür "içe yolculuk" veya "teemmül" yoluyla öğrenmesidir. Bu kelimenin anlamları arasında "okul" ve "bilgi" bulunduğu gibi, batı dillerindeki *–logy* ekinin de tam karşılığı olduğunu anlıyoruz.

1/9 Zeng Zi dedi: "İnsan öz ana babasını hayatta oldukları sürece gözetirse ve öldükleri zaman onlara hürmette kusur etmezse, sahip olduğu erdemler tabiî derinliğini hiçbir zaman yitirmeyecektir."

1/10 Zi Hsin şöyle sordu: "Efendi hangi şehre giderse gitsin, oradaki idarecilerle ilgili her şeyi biliyor. Bu bilgileri araştırarak mı edinir, yoksa evvelden kendisine verili midir?"
Zi Gong cevap verdi: "Efendimiz bu bilgileri samimiyeti, doğruluğu, nezaketi, sadeliği ve alçakgönüllülüğü sayesinde edinir. Onun bilgiye ulaşma yolu diğer insanlarınkinden pek farklıdır."

1/11 Efendi buyurdu: "Babanız hayattaysa, onun yolundan gidin. Eğer ölmüşse, yaşarken yapıp ettiklerini yapın. Üç yıl boyunca babanızın yolundan hiç ayrılmazsanız, işte o zaman size iyi evlat denir."

1/12 You Zi dedi: "Törelerin gereği yapılırken, insanların birbiriyle uyumu önemlidir. Eski hükümdarlar hem büyük hem de küçük meselelerde bunun ustasıydı. Törelere dört elle sarılır da uyumdan uzak kalırsan, menzile varamazsın. İnsanların birbiriyle uyumuna gereken önemi verir, fakat törelere bağlı kalmazsan yine menzile varamazsın."[2]

---

[2] Töre (*li*), gelenekten gelen birtakım dinî ve ahlâkî kurallar bütünüdür. Eski Çin bilgeleri, bu kuralların mitolojik Çin hükümdarlarına Gök tarafından indirildiğine inanıyordu. Kurallar arasında atalar tapınağı ayinleri ve kurban sunma gibi esas mevzulardan, "asil" bir gencin nasıl oturup kalkacağı, nasıl yiyip içeceği ve giyineceği gibi küçük mevzulara varıncaya kadar pek çok husus işlenmişti ve okullarda her Çin gencine okutuluyordu. Kuralların bir araya getirildiği *Töreler Kitabı*'nda esas kurallar üç yüz maddede, günlük görgü ve adab-ı muaşere türünden mevzular ise üç bin maddede anlatılmıştır.

1/13 You Zi dedi: "Söylediklerin törelere bağlıysa, öğütlerini herkes tutabilir. Eğer hürmetini törelere bağlı biçimde gösteriyorsan, hicaptan ve ayıplanmaktan uzak olursun. Ailendekilerle bağın samimiyse sana herkes ata diyebilir."

1/14 Efendi buyurdu: "Asil adam yemek yerken midesini doldurmaya çalışmaz; dinlenirken kusursuz rahatlığın peşine düşmez. Yaptığı her işte mahir, söylediği her sözde ölçülüdür. Yoldaşları için faydalı olmaya çalışır ve kendisini bu yolda yetiştirir. İşte böyle bir adamın öğrenmeye aşkla bağlı olduğunu söyleyebilirsiniz."

1/15 Zi Gong sordu: "Dalkavukluk etmeyen yoksullar ve kibirlenmeyen zenginler için diyeceğiniz nedir?"
Efendi şöyle dedi: "Şüphesiz iyidirler. Ama kanaat eden bir yoksul ve törelere sadık bir zengin kadar iyi olamazlar."
Zi Gong: "*Övgüler Kitabı* şöyle diyor: Bu iş keserken yontmaya, bilerken parlatmaya denktir. Söylediğinizin manası bu mudur?"
Efendi: "İşte şimdi Hsi'yle *Övgüler Kitabı*'nı tartışmaya koyulabilirim. Ben ağzımı henüz açmışken, o bütün her şeyi söylemiş oldu."[3]

[3] *Övgüler Kitabı* (kimi tercümelerde "Şarkılar Kitabı" olarak da geçer) Çin kültürünün en eski edebî metinlerinden biridir. İçeriğinde günümüze ulaşmış üç yüzün üzerinde şiir için tahmini tarihlendirmeler M.Ö. XI. ile VII. yüzyıllar arasında değişmektedir. Konfüçyüs gibi pek çok başka Çinli düşünürün atıflar yaptığı bu kitap, o dönem Çin kültür dünyası için deyim yerindeyse bir eski Yunan'daki İlyada kıymetindeydi. Dinî olaylar, mitolojik figürler, efsanevî hükümdarlar gibi pek çok konudan söz eden şiirler, dinî törenlerde ilahi olarak okunmakta ve bütün Çinli öğrenciler tarafından ezberlenmekteydi. Söz konusu şiirler aynı zamanda birer ahlâk dersi gibi telakki ediliyordu.

1/16 Efendi buyurdu: "Anlaşılmamaktan rahatsızlık duymam. Bana asıl rahatsızlık veren, başkalarını anlayamamaktır."